

Т. М. Борко,
старший викладач кафедри інформаційної,
бібліотечної та архівної справи ВП «Миколаївська філія
Київського національного університету культури і мистецтв»,
кандидат педагогічних наук

ТЕКСТ В КОНТЕКСТІ РОЗГЛЯДУ ЛІНГВІСТИЧНИХ ОСНОВ ДОКУМЕНТОЗНАВСТВА

Розглянуто текст в контексті розгляду лінгвістичних основ документознавства зокрема документного тексту. На сучасному етапі лінгвістика тексту документа інтегрує досягнення нових теорій і галузей знань. Зростає роль тексту документа як носія соціальної інформації.

Ключові слова: *текст, документний текст, лінгвістика тексту, термінованість тексту, монологічний текст, документна комунікація.*

Розроблення наукових основ редагування спирається на фундаментальні знання про текст, його теорію. Сам термін «*текст*» – багатозначний, й порівняно недавно виокремилась окрема галузь знань – текстологія. Текстологія (від лат. *textum* – тканина, зв'язок і грец. *λογος* – слово) – допоміжна літературознавча дисципліна, яка займається дослідженням і тлумаченням художніх текстів, щоб донести їх до читача в первісному, задуманому автором вигляді [1, 237].

У практиці наукових досліджень текст мовного твору тривалий час вважався специфічним об'єктом аналізу літературознавства, а текст як об'єкт лінгвістики був у більшості випадків обмежений рамками пропозиції.

У теорії редагування текст дедалі частіше розглядають як основний об'єкт редакторського аналізу, розмежовуючи поняття «текст» і «твір». «Твір – це продукт мовної діяльності людини, найчастіше закріплений у тексті. Текст – це лише графічно-знакова фіксація твору». В.В. Різун наголошує на такій важливій думці: «Принциповим для літредактора є розуміння того факту, що журналістський матеріал як авторський твір існує у ЗМК здебільшого у вигляді тексту». Однак, З.В. Партико майже завжди в цьому випадку уживає замість «текст» інші терміни – «рукопис», «оригінал», що, можливо, з погляду загального редагування є виправданим, але не завжди належно зорієнтовує редакторів ЗМІ. Деякі дослідники (А.Е. Мільчин і Е.І. Огар та інші) визначають текст як «інформацію,

художні образи», «передані за допомогою слів, об'єднаних у речення», «нарешті, твір».

Структурна лінгвістика поширила свої спостереження на такі мовні одиниці, що оформилися згодом як самостійна дисципліна – лінгвістика тексту, – як надфразова єдність і текст в цілому, трактуючи його як «організований на основі мовних зв'язків і відносин відрізок мови, що змістовно об'єднує синтаксичні одиниці в якесь ціле» [2].

Розвиток теорії комунікації, вивчення реальних умов функціонування мови зробили можливим визначення: «текст – це мовний твір», де текст розглядається як результат взаємодії плану вираження і плану змісту, як система, що передбачає двох учасників – автора і адресата (відправника і одержувача).

На відміну від широкої концепції тексту, коли текст «відкритий» і в ньому в будь-який момент можна поставити крапку, текст у розумінні редактора завжди обмежений рамками літературного твору, конкретний і завершений. Проте в теорії редагування термін «текст» спеціально не розшифровувався й уживався в обмеженому значенні; дослідники віддавали перевагу терміну «авторський рукопис» або «текстовий оригінал». Текстом, виходячи з особливостей редакційного процесу, називали як будь-який представлений автором для публікації рукопис статті або книги, так і частину готового рукопису, аж до окремої її фрази або абзацу, над яким працює редактор. Таке визначення не відображало – і не ставило своїм завданням відобразити – складну природу феномена «текст» і не могло служити основою для наукового підходу до вироблення практичних рішень [4].

Зауважимо, що основні характеристики тексту були предметом розгляду багатьох науковців. Теорією тексту виявлено його основні характеристики, з яких для редагування першорядне значення мають *цілісність, зв'язність, закріпленість в певній знаковій системі, інформативність*. Розуміння суті цих характеристик важливе редактору не тільки в плані теорії [3].

Дослідники наголошують, що методика аналізу тексту як системи не

тотожна методиці аналізу його частин, оскільки цілісність тексту як літературної єдності не співвідноситься безпосередньо з лінгвістичними одиницями і має психолінгвістичну структуру. Вона досягається єдністю задуму і точністю побудови тексту, цілісністю образного осмислення матеріалу, ясністю логічного розгортання думки, стилістичною єдністю тексту.

Отже, цілісність тексту при редакторській праці вимагає збереження смислової тотожності при переході від одного ступеня компресії мовного вислову до іншої, глибшої, стійкості щодо побічних, сторонніх впливів. Практичне значення цих спостережень психологів для редактора очевидне.

Література

1. Галич О.А., Назарець В.М., Васильєв Є.М. Теорія літератури: Підручник / за наук. ред. О. Галича. Київ: Либідь, 2001. 488 с.
2. Накорякова К.М. Литературное редактирование. М.: Издательство ИКАР, 2009. 432 с.
3. Русская грамматика: В 2 т. Т. 2. М.: Худож. лит-ра, 1982. 548 с.
4. Черняк В.Д., Черняк М.А. Трансформация классического художественного текста как феномен современной массовой литературы. *Этика и социология текста: Сборник статей научно-методического семинара «TEXTUS»*. Вып. 10 / под ред. д-ра филол. наук проф. К.Э. Штайн. СПб-Ставрополь: Изд-во СГУ, 2004. С. 128-132.

С.В. Кандюк-Лебідь,
викладач кафедри журналістики та інформаційних
технологій Миколаївського міжрегіонального
інституту розвитку людини ВНЗ «Університет «Україна»

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО-ЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ЖУРНАЛІСТІВ ПІД ЧАС ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

У розвідці порушуються питання професійної підготовки журналістів у закладах вищої освіти. Розглядаються основні напрями функціонування сучасної журналістської освіти, специфіка педагогічного процесу при підготовці майбутніх фахівців.

Ключові слова: журналістська освіта, професійна підготовка, педагогічний процес, творчий потенціал, морально-духовні якості, професіоналізм.

Підготовка майбутніх журналістів є складовою професійної освіти і спрямована на забезпечення фахівців певним рівнем професійної майстерності, формування в них відповідних якостей з конкретної професіограми з одночасним розвитком загальної культури особистості. Нині в Україні співіснують два основні напрями в професійній журналістській освіті –